

KOPAONIČKA ŠKOLA
PRIRODNOG PRAVA
SLOBODAN PEROVIĆ

Universitas Iuris
Naturalis Copaonici

MEĐUNARODNA NAUČNA
KONFERENCIJA

PRIMENA PRAVA I PRAVNA SIGURNOST

Zbornik radova 34. Susreta
Kopaoničke škole prirodnog prava
Slobodan Perović

Beograd, 2021. | Tom III

34.
godina

Izdavanje ove publikacije omogućilo je nemačko Savezno ministarstvo za privrednu saradnju i razvoj putem projekta Nemačko-srpske razvojne saradnje "Podrška Ministarstvu pravde u reformi Upravnog suda Srbije", koji sprovodi GIZ.

Implemented by:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Nalazi, stavovi, mišljenja i preporuke autora izneti u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Projekti i publikacije Kopaoničke škole prirodnog prava predstavljaju poseban interes za UNESCO jer one nesumnjivo doprinose unapređenju ljudskih prava i jačanju Međunarodnog prava. Njihov cilj u potpunosti odgovara tekućem procesu reformi ljudskih prava u okviru sistema OUN.

(Iz obrazloženja Odluke UNESCO o dodeli pokroviteljstva Kopaoničkoj školi prirodnog prava od 6. juna 2005.)

KOPAONIČKA ŠKOLA PRIRODNOG PRAVA – SLOBODAN PEROVIĆ
KOPAONIK SCHOOL OF NATURAL LAW – SLOBODAN PEROVIĆ

Universitas Iuris Naturalis Copaonici

34. Susret

34th Meeting

**PRIMENA PRAVA
I PRAVNA SIGURNOST
APPLICATION OF LAW
AND LEGAL CERTAINTY**

Zbornik radova 34. Susreta Kopaoničke škole prirodnog prava
– Slobodan Perović

Proceedings of the 34th Meeting of Kopaonik School of Natural Law
– Slobodan Perović

MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Beograd, 22. decembar 2021

Belgrade, 22 December 2021

Tom III/Volume III

Beograd, 2021

PRIMENA PRAVA I PRAVNA SIGURNOST
APPLICATION OF LAW AND LEGAL CERTAINTY

Zbornik radova 34. Susreta Kopaoničke škole prirodnog prava – Slobodan Perović
Proceedings of the 34th Meeting of Kopaonik School of Natural Law – Slobodan Perović

Međunarodna naučna konferencija, 22. decembar 2021.

International Scientific Conference, 22 December 2021

Izdavač/Publisher

Kopaonička škola prirodnog prava – Slobodan Perović
Patrijarha Gavrila 12, Beograd

E-mail: office@kopaonickaskola.rs

www.kopaonikschool.org

Glavni i odgovorni urednik/Editor-in-Chief

JELENA S. PEROVIĆ VUJAČIĆ

Predsednik Kopaoničke škole prirodnog prava – Slobodan Perović
President of the Kopaonik School of Natural Law – Slobodan Perović

Sekretar/Secretary

Andrea Nikolić

Uređivački odbor/Editorial Board

Prof. dr Đorđe Đorđević, Prof. dr Nataša Deli, Dr Hajrija Mujović, Mr Gordana Petković, Prof. dr Edita Kastratović, Dr Božidar Otašević, Prof. dr Milan Škulić, Prof. dr Olga Cvejić-Jančić, Prof. dr Dobrosav Milovanović, Prof. dr Zoran Lončar, Dr Christa Jessel-Holst, Prof. dr Dragor Hiber, Akademik prof. dr Zoran Rašović, Prof. dr Nikola Mojović, Ljubica Milutinović, Prof. dr Nina Planojević, Prof. dr Gordana Ilić-Popov, Akademik prof. dr Mirko Vasiljević, Dr Dragiša Slijepčević, Miroslav Nikolić, Jasminka Obućina, Dr Vladimir Čolović, Dr Mirjana Glitić, Prof. dr Jelena S. Perović Vujačić, Dr Thomas Meyer, Dr Nataša Hadžimanović, Akademik prof. dr Vitomir Popović, Prof. dr Stojan Dabić, Predrag Trifunović, Dimitrije Milić, Prof. dr Sanja Danković Stepanović, Prof. dr Gordana Stanković, Prof. dr Rodoljub Etinski, Akademik prof. dr Radovan Vukadinović, Dr Jelena Vukadinović Marković, Prof. dr Gordana Vukadinović, Prof. dr Saša Bovan, Prof. dr Vladan Petrov.

Međunarodni naučni odbor/International Scientific Committee

Xavier Blanc-Jouvan (Professor emeritus at the University of Paris I Panthéon-Sorbonne, France), Rajko Kuzmanović (President of the Academy of Sciences and Arts of Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina), Prof. dr Gian Antonio Benacchio (University of Trento, Italy), Prof. dr Francesca Fiorentini (University of Trieste, Italy), Zoran Rašović (Montenegrin Academy of Sciences and Arts, Montenegro), Vlado Kambovski (Macedonian Academy of Sciences and Arts, North Macedonia), Prof. dr Aleksandra Maganić (Faculty of Law, University of Zagreb), Dr Mateja Durovic (King's College London, UK).

Kompjuterska obrada/Pre-print
Miodrag Panić

Dizajn korica/Cover design
Uroš Živković

Tiraž/Number of Copies: 500

Štampa/Print
FUTURA, Novi Sad

ISBN-978-86-81956-08-3 (serija) / ISBN-978-86-81956-06-9

Radovi u ovom Zborniku podležu anonimnoj recenziji od strane dva recenzenta. Recenzije i spisak recenzenata dostupni su u arhivi Kopaoničke škole prirodnog prava. Ocene iznesene u člancima objavljenim u ovom Zborniku lični su stavovi njihovih autora i ne izražavaju stavove uredništva ni institucija u kojima su autori zaposleni.

NEBOJŠA ŠARKIĆ
MLADEN NIKOLIĆ

PROTIVIZVRŠENJE

Članak je posvećen institutu protivizvršenja. Reč je o postupku koji je sastavni deo izvršnog postupka, u kom pod zakonom određenim uslovima izvršni dužnik ostvaruje pravo da mu izvršni poverilac vrati ono što je dobio sprovođenjem izvršenja. Postoje sličnosti između protivizvršenja i instituta sticanja bez osnova, jer postupku protivizvršenja prethodi otpadanje nekog od osnova po kom je izvršni poverilac bio delimično ili u celosti namiren u izvršnom postupku. Stranke u materijalnom pravnom smislu menjaju uloge jer izvršni poverilac postaje dužnik, a izvršni dužnik poverilac. U članku je dat kratak pregled osnovnih pravila (i time promena) iz svih zakona koja su uređivala postupak protivizvršenja na prostorima Republike Srbije u periodu od 1930. godine do danas, uz detaljniji prikaz rešenja iz aktuelnog Zakona o izvršenju i obezbeđenju. Ukazano je da izvršni dužnik ukoliko su ispunjeni zakonom propisani uslovi i ako je predlog za protivizvršenje podnet u propisanom roku, svoje pravo ostvaruje u okviru izvršnog postupka (brže i ekonomičnije), a u suprotnom svoje pravo na vraćanje onog što je izvršni poverilac dobio sprovođenjem izvršenja ostvaruje u parničnom postupku.

Ključne reči: *protivizvršenje, izvršni poverilac, izvršni dužnik, sud, rešenje*

Prof. dr Nebojša Šarkić, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu, e-mail: info@pravnofakultet.rs.

Mladen Nikolić, sudija Privrednog apelacionog suda u Beogradu, e-mail: mladenn1959@gmail.com.

U V O D N E N A P O M E N E

Institut protivizvršenja poznat je u svim uporedno pravnim sistemima. U svim zakonima koji su doneti i primenjivani na našoj teritoriji takođe je u različitim oblicima bio predviđen institut protivizvršenja.

Pojednostavljeno rečeno, institut protivizvršenja je mera zaštite izvršnog dužnika. Njome se omogućuje da se otklone pravne situacije koje mogu nastati ukoliko se od trenutka sprovođenja izvršenja promene okolnosti tako da se sprovedeno izvršenje smatra nezakonitim. Iako ove životne situacije nisu česte one mogu nastupiti usled delovanja vanrednih pravnih sredstava (npr. revizijska presuda Vrhovnog suda kojom se ukida izvršna isprava, odluka suda koji je odlučivao kojim se dozvoljava ponavljanje postupka, odluka Ustavnog suda kojom se utvrđuju određene povrede prava i poništava izvršna isprava, ukidanje potvrde o izvršnosti, ukidanje rešenja o izvršenju i sl).

Institut protivizvršenja je veoma korisno i specifično pravno sredstvo i njegovo postojanje predstavljao je najjači argument u sukobu između onih koji su u tadašnjoj jugoslovenskoj pravnoj teoriji zagovarali sprovođenje izvršenja tek nakon pravnosnažnosti u izvršnom postupku u odnosu na one (među koje spadaju i autori ovoga teksta) koji su smatrali da se izvršenje mora sprovoditi odmah nakon donošenja rešenja o izvršenju, osim u zakonom izuzetno propisanim slučajevima. Pravni lek u izvršnom postupku (prigovor ili žalba), služi kao zaštitni mehanizam da se omogući izvršnom dužniku eventualno otklanjanje posledica nepravilnih i nezakonitih odluka.

Upravo argumentom brzog sprovođenja izvršenja, može se pravdati postojanje instituta protivizvršenja kojim bi se u onom malom broju slučajeva kada za to ima potrebe mogao zaštititi izvršni dužnik. Kako se u procentualno minimalnom broju slučajeva utvrđuju nezakonitosti i nepravilnosti u prethodnom postupku u kome je doneta izvršna isprava pogrešno bi bilo da se svi postupci odlažu do pravnosnažnosti rešenja o izvršenju, kada postoji i pravilno se primenjuje institut protivizvršenja.

U svojoj samoj suštini protivizvršenje se deli na dva segmenta. U prvom segmentu zakonodavac uređuje (u drugom delu ćemo prikazati različitost zakonskih rešenja), kada je uopšte dozvoljeno tražiti protivizvršenje, odnosno po kojim se zakonom predviđenim razlozima može tražiti protivizvršenje. Drugi deo ovoga pravnog instituta zapravo podrazumeva sprovođenje izvršenja s tim što će sada materijalno-pravnu ulogu izvršnog poverioca imati dosadašnji izvršni dužnik, a ulogu izvršnog dužnika preuzima raniji izvršni poverilac. Drugi segment instituta protivizvršenja zapravo trebalo bi da obezbedi pravilno i zakonito vraćanje onoga što je oduzeto izvršnom dužniku ili da uspostavi pređašnje stanje pre sprovođenja izvršenja.

„Protivizvršenje je sredstvo za ostvarivanje povraćaja u pređašnje stanje. Kada se posle sprovođenja izvršenja ili dobrovoljnog namirenja u toku izvršnog postupka izvršni naslov usled tužbe zbog ništavosti ili usled tužbe za obnavljanje ili iz bilo kog drugog razloga ukinе ili proglasi nevažećim ili preinači, onda pređašnji dužnik može voditi izvršenje protiv pređašnjeg tražioca izvršenja u cilju da mu povрати stvari koje je ovaj primio na osnovu izvršnog naslova docnije proglašenog ništavim, nevaljanim ili ukinutim“.¹

U svojoj biti, protivizvršenje je gotovo izjednačeno sa pravnim institutom sticanja bez osnova. Naime, ukoliko se desila neka od okolnosti koje su razlog za protivizvršenje, izvršni dužnik u promenjenim okolnostima uvek ima na raspolaganju i parnični postupak za utvrđivanje sticanja bez osnova. Ovde je pravni osnov izvršnog dužnika upravo činjenica da je otpao pravni osnov po kome je izvršni poverilac pokrenuo i sproveo postupak izvršenja, nešto primio, a kako za to nema više pravnog osnova, sada je opravdano da se pravna situacija vrati u pređašnje stanje, te da se otklone nepravilnosti sprovedene procedure, ili je možda dva puta namiren.

STICANJE BEZ OSNOVA

Predlog za protivizvršenje je u pravnom smislu reči pravno sredstvo koje ima velikih sličnosti sa tužbom zbog sticanja bez osnova o kojoj se odlučuje po pravilima parničnog postupka. Tužba mora biti kondemnatorna i u njoj dužnik u postupku traži u svojstvu tužioca da se izvršnom poveriocu (sada tuženi) naloži da pravno i faktičko stanje vrati u pređašnje stanje (vrati primljeno).

Zakon o obligacionim odnosima određuje da onaj ko je dug platio dva puta ima pravo tražiti vraćanje onog što je dato po opštim pravilima o sticanju bez osnova. No, ono što svakako otežava ovu proceduru jeste činjenica da nakon pravnosnažnosti odluke o sticanju bez osnova u parničnom postupku raniji dužnik (sada tužilac) mora ponovo da pokreće izvršni postupak i da sprovede izvršenje. To svakako otežava kompletnu situaciju jer je više nego jasno i logično da postupak protivizvršenja pruža neuporedivo bržu i efikasniju zaštitu u otklanjanju učinjene nepravilnosti.

„Oba se pravna puta u suštini, temelje na obveznopravnom institutu stjecanja bez osnova, pa će se pravila o stjecanju bez osnova primjenjivati i u kognicijskom stadiju protuizvršenja pri prosuđivanju pitanja postoji li obveza vraćanja onog što se dobilo izvršenjem i u kojoj mjeri ona postaji (na primjer pravila u opsegu vraćanja,

¹ Dionis Godina, *Priručnik novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Beograd, 1932, 124.

naknadi troškova i sl. – 214, 215 ZOO). U oba će se postupka primjenjivati i određena pravna pravila izvršnog prava kada je potrebno utvrditi da li je bilo pravne osnove za stjecanje, tj. da li su postojale zakonske pretpostavke za izvršenje“.²

Istorijski posmatrano, institut protivizvršenja je nastao znatno kasnije. On je nastao kao praktično rešenje alternative za parnicu zbog sticanja bez osnova.

PRIKAZ RAZLIČITIH ZAKONSKIH REŠENJA

Zakon o izvršenju i obezbeđenju iz 1930. godine predvideo je mogućnost protivizvršenja u slučajevima: ako je prvobitni izvršni naslov pravosnažno ukinut; ako je prvobitni izvršni naslov proglašen nevažećim po tužbi zbog ništavosti; ako je prvobitno izvršni naslov proglašen da je bez učinka (bez učinka je izvršni naslov ako je proglašen kao takav presudom donesenom po pobojoj tužbi); ako je prvobitni izvršni naslov u celini ili delimično preinačen; i ako je izvršenik u toku izvršnog postupka sam izmirio zahtev izvršnog naslova. Možemo slobodno reći da je zakonom predviđeno kao cilj protivizvršenja da raniji tražilac izvršenja povрати ono što mu je izvršenik dao po osnovu izvršnog naslova docnije poništenog ili ukinutog.³

Zakon o izvršnom postupku iz 1978. godine⁴ je kao razloge za protivizvršenje predvideo sledeće: ako je izvršna isprava pravosnažno ukinuta, preinačena, poništena ili stavljena van snage; ako je u toku izvršnog postupka namireno poveri-očevo potraživanje; ako je rešenje o izvršenju pravosnažno ukinuto ili preinačeno; ako je izvršenje koje je sprovedeno na novčanim sredstvima koja se vode na računu dužnika kod organizacije koja obavlja poslove platnog prometa ili isplatom u gotovom novcu proglašeno nedopuštenim.

Bitno je reći da je podnošenje predloga za protivizvršenje vremenski ograničeno na rok od tri meseca od dana kada je dužnik saznao za razloge za protivizvršenje (subjektivni rok), a najdocnije u roku od jedne godine od dana okončanja izvršnog postupka (objektivni rok).⁵

² Siniša Triva, Velimir Belajec, Mihajlo Dika, *Sudsko izvršno pravo*, Zagreb, 1980, 304.

³ O protivizvršenju prema odredbama Zakona o izvršenju i obezbeđenju iz 1930. godine v. D. Godina, op. cit., 52-54; Borislav Blagojević, *Sistem izvršnoga postupka*, Beograd, 1938, 250-256; Eugen Majhsner, *Zakon o izvršenju i obezbeđenju*, Beograd, 1938, 241-244; Ferdo Čulinović, Ivo Matijević, *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Beograd, 1938, 1275-1283.

⁴ *Službeni list SFRJ*, br. 20/78, 6/82, br. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91 i *Službeni list SRJ*, br. 27/92.

⁵ V. detaljnije, Nebojša Šarkić, Dragan Rašić, *Priručnik za primenu Zakona o izvršnom postupku*, Savremena administracija, Beograd, 1990, 160-163; Jovan Jerković, „Protivizvršenje (reegzecucija)“, *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, br. 1, 1980, 1-12; Aleksandar Ignjatović, *Protivizvršenje*,

Zakon o izvršnom postupku iz 2000. godine⁶ propisivao je tri razloga za protivizvršenje i to: ako je izvršna isprava pravnosnažno ukinuta, preinačena, poništena ili stavljena van snage; ako je u toku izvršnog postupka namireno poveriočevo potraživanje; ako je rešenje o izvršenju pravnosnažno ukinuto ili preinačeno, dakle oni su identični kao u Zakonu o izvršnom postupku iz 1978. godine. Rokovi za podnošenje predloga za protivizvršenje su bili isti kao u zakonu iz 1978. godine.⁷

Zakon o izvršnom postupku iz 2004. godine⁸ u odredbi čl. 59 predviđa da, pošto je izvršenje već sprovedeno, izvršni dužnik može sudu podneti predlog za protivizvršenje zahtevajući da mu izvršni poverilac vrati ono što je izvršenjem dobio ako je: izvršna isprava pravnosnažno ukinuta, preinačena, poništena ili na drugi način stavljena van snage; ako je u toku izvršnog postupka dobrovoljno izmireno poveriočevo potraživanje; ako je rešenje o izvršenju pravnosnažno ukinuto ili preinačeno, te ako je pravnosnažnom sudskom odlukom utvrđena nedopustivost izvršenja. Dakle ponovo četiri razloga, ali je rok za podnošenje značajno skraćen i iznosio je 30 dana od dana dostavljanja odluke po kojoj izvršna isprava ili rešenje o izvršenju gubi snagu, a 15 dana od okončanja izvršnog postupka u slučaju dobrovoljnog izmirenja potraživanja u toku izvršnog postupka.⁹

Ono što je zajedničko za navedena tri zakona (iz 1978. godine, iz 2000. godine i 2004. godine) jeste da se postupak protivizvršenja sastoji iz dve faze. Prva je odlučivanje o predlogu za protivizvršenje izvršnog dužnika. U toj fazi dominira načelo kontradiktornosti i raspravljanja jer se predlog dostavlja izvršnom poveriocu na izjašnjenje sa mogućnošću održavanja ročišta u slučaju da izvršni poverilac ospori predlog. Rešenje kojim se predlog usvaja i izvršni poverilac obavezuje da vrati ono što je izvršenjem dobio nakon pravnosnažnosti dobija svojstvo izvršne isprave. Time je prva faza postupka okončana. Druga faza je predstavljala jedan klasičan izvršni postupak koji raniji izvršni dužnik inicira predlogom za izvršenje i u kom se donosi rešenje o protivizvršenju (po formi i sadržini kao rešenje o izvršenju) i koji se sprovodi po svim pravilima izvršnog postupka.

20 godina Zakona o izvršnom postupku, Niš, 1999, 99-106; Borivoje Poznić, „Predmet i načela Zakona o izvršnom postupku“, Zbornik radova *Izvršenje sudskih odluka*, Beograd, 1979, 27.

⁶ Službeni list SRJ, br. 28/2000.

⁷ V. detaljnije, Nikola Bodiroga, *Teorija izvršnog postupka*, Beograd, 2002, 298; Gordana Stanković, „Protivizvršenje“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* (ur. Dara Milenović), 2000/2001, 18-27.

⁸ Službeni glasnik Republike Srbije, br. 125/04.

⁹ Detaljnije, Nebojša Šarkić, Mladen Nikolić, *Komentar Zakona o izvršnom postupku*, SG, Beograd, 2009, 351-356; Borivoje Živković, „Protivizvršenje i neke dileme“, *Sudska praksa*, Beograd, 2009, 55-60; Vladimir Boranijašević, „Zakon o izvršnom postupku Republike Srbije i odredbe o protivizvršenju“, *Pravni život*, br. 3-4, Beograd, 2005, 117-132; Ranka Račić, „Protivizvršenje“, *Pravna riječ*, br. 5, Banja Luka, 2008, 239-252.

Zakon o izvršenju i obezbeđenju¹⁰ kojim su u pravni sistem uvedeni izvršitelji (kasnije javni izvršitelji) propisivao je iste razloge za protivizvršenje kao i Zakon o izvršnom postupku iz 2004. godine, ali je skratio raniji rok od 30 dana (dan dostavljanja odluke po kojoj izvršna isprava ili rešenje o izvršenju gubi snagu) za podnošenje predloga za protivizvršenje na 15 dana, a rok u slučaju dobrovoljnog izmirenja potraživanja u toku izvršnog postupka je ostao isti – 15 dana. Ipak najznačajnija promena je bila ta što su ranije dve faze postupka objedinjene u jednu, tako da je po dostavljanju predloga izvršnom poveriocu (nije predviđena mogućnost održavanja ročišta) i isteka roka za izjašnjenje sud u slučaju ispunjenosti uslova donosio rešenje o protivizvršenju kojim je istovremeno nalagao izvršnom poveriocu da u roku od 5 radnih dana vrati izvršnom dužniku ono što je primio ali i određivao izvršenje u cilju vraćanja primljenog.¹¹

PROTIVIZVRŠENJE PREMA ODREDBAMA VAŽEĆEG ZAKONA O IZVRŠENJU I OBEZBEĐENJU^{12, 13}

Predlog za protivizvršenje

Odredbama čl. 113-119. Zakona o izvršenju i obezbeđenju uređen je postupak protivizvršenja.

Osnovni preduslov da bi izvršni dužnik mogao podneti predlog za protivizvršenje jeste da je izvršenje već sprovedeno, bilo u celosti bilo delimično, tj. da je izvršni poverilac u celini ili u jednom delu namiren u svom potraživanju. Dakle, preduslov više nije okončanje izvršnog postupka (što je bilo pogrešno u tekstu pre Zakona o izmenama i dopunama Zakona o izvršenju i obezbeđenju iz 2019. godine), nego da je izvršenje sprovedeno.

Paricioni rok u kome izvršni poverilac može da vrati ono što je primio delimično sprovedenim izvršenjem ili izvršenjem sprovedenim u celosti je osam dana od dana kada primi rešenje kojim je dozvoljeno protivizvršenje. U cilju ubrzanja

¹⁰ Službeni glasnik Republike Srbije, br.31/11, 99/11 dr. zakon, 109/13 – odluka US, 55/14 I 139/14.

¹¹ V. detaljnije, Nebojša Šarkić, Mladen Nikolić, *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Paragraf, Beograd, 2013, 186-187.

¹² Zakon o izvršenju i obezbeđenju, *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 106/15, 106/16 – autentično tumačenje, 113/17 – autentično tumačenje, 54/19, 9/20 – autentično tumačenje.

¹³ V. Mladen Nikolić, Nebojša Šarkić, *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Službeni glasnik, Beograd, 2020, 256-267; Mladen Nikolić, Nebojša Šarkić, „Specifična pravna sredstva u izvršnom postupku“, *Novine u izvršnom zakonodavstvu Srbije* (ur. Nebojša Šarkić), Glosarijum, Beograd, 2020, 32-70.

postupka propisano je i da se u predlogu za protivizvršenje mora naznačiti sredstvo i predmet izvršenja. To znači da se istovremeno i određuje izvršenje rešenja kojim je dozvoljeno protivizvršenje ukoliko izvršni poverilac u paricionom roku ne vrati ono što je primio. Iako stranke i u postupku protivizvršenja zadržavaju iste nazive – izvršni poverilac i izvršni dužnik – njihov položaj se u materijalnopравnom smislu menja, tako da je u stvari izvršni dužnik poverilac, a izvršni poverilac dužnik i on treba da vrati izvršnom dužniku ono što je primio u postupku izvršenja. Imajući u vidu navedeno, protivizvršenje predstavlja sastavni deo izvršnog postupka.

Nadležnost suda

Sud je isključivo nadležan da odlučuje o predlogu za protivizvršenje. Zakonodavac se opredelio da na drugačiji način uredi mesnu nadležnost suda koji odlučuje o predlogu za protivizvršenje. Svi prethodni zakoni koji su uređivali izvršni postupak propisivali su da se predlog za protivizvršenje podnosi sudu, ne naznačavajući bliže koji je to sud, ali je praksa logično zauzela stanovište da se predlog za protivizvršenje podnosi istom sudu koji je doneo rešenje o izvršenju protiv izvršnog dužnika.

Sada je to promenjeno i mesna nadležnost je uređena na drugačiji način. Određujući da se predlog za protivizvršenje podnosi sudu koji je mesno nadležan da izvršnom dužniku prinudno vrati ono što je izvršni poverilac primio, zakonodavac je uspostavio mesnu nadležnost po prebivalištu, boravištu ili sedištu izvršnog poverioca, nezvezano od činjenice koji je sud doneo rešenje o izvršenju. Kako je odredbom čl. 7. Zakona o izvršenju i obezbeđenju propisano da je za odlučivanje o predlogu za izvršenje ili obezbeđenje opšte mesno nadležan sud na čijem području izvršni dužnik ima prebivalište ili boravište, odnosno sedište, to i proizlazi mesna nadležnost suda za odlučivanje o predlogu za protivizvršenje prema prebivalištu, boravištu ili sedištu izvršnog poverioca. Naravno, ovu mesnu nadležnost može opredeliti i sredstvo izvršenja koje u predlogu za protivizvršenje naznači izvršni dužnik, jer ukoliko je to npr. izvršenje na nepokretnosti ili ukoliko predlaže zajedničku prodaju nepokretnosti i pokretnih stvari onda će biti mesno nadležan sud na čijem se području nalazi nepokretnost.

Moramo primetiti da zakonodavac govori o sudu koji je mesno nadležan da izvršnom dužniku prinudno vrati ono što je izvršni poverilac primio, što s obzirom na odredbu čl. 4. stav 2. Zakona o izvršenju i obezbeđenju prema kojoj su javni izvršitelji isključivo nadležni za izvršenje rešenja o usvajanju predloga za protivizvršenje (osim ukoliko je u pitanju isključiva nadležnost suda, porodične stvari, vraćanje zaposlenog na rad, činjenje, nečinjenje i trpljenje), to po pravilu sud neće

prinudno vraćati izvršnom dužniku ono što je izvršni poverilac primio, nego će to učiniti javni izvršitelj. Odredba stava 2. čl. 114. Zakona o izvršenju i obezbeđenju jasno upućuje da o predlogu za protivizvršenje isključivo odlučuje sud, a ne javni izvršitelj.

Mišljenja smo da bi bilo i ispravnije i jednostavnije da je zakonodavac uredio mesnu nadležnost suda za odlučivanje o predlogu za protivizvršenje na način da to bude onaj sud koji je i odredio izvršenje. Ovako, imajući u vidu mesnu nadležnost propisanu u čl. 114. stav 1, sud koji je dozvolio izvršenje će predmet, zajedno sa spisima javnog izvršitelja koji je sprovodio izvršenje, morati dostaviti na uvid sudu kome se u skladu sa čl. 114. stav 1. obratio izvršni dužnik sa predlogom za protivizvršenje. Navedeno je neophodno, kako bi sud koji odlučuje o predlogu za protivizvršenje utvrdio sve bitne činjenice za odlučivanje o osnovanosti tog predloga.

Ukoliko predlog za protivizvršenje ne sadrži sve obavezne elemente propisane u čl. 114. stav 2, a isto je propisano i u čl. 113. stav 2, predlog će se rešenjem suda odbaciti sa strogom sankcijom da se to čini bez prethodnog predloga na dopunu (dakle i ako stranku ne zastupa punomoćnik advokat).

Imajući u vidu propisano u odredbi čl. 4. stav 2. Zakona o izvršenju i obezbeđenju da su javni izvršitelji isključivo nadležni za izvršenje rešenja o usvajanju predloga za protivizvršenje (uz izuzetke koje smo naveli) postavlja se pitanje da li je predlog za protivizvršenje potpun i uredan ukoliko nije naznačen i konkretan javni izvršitelj koji će sprovesti izvršenje rešenja o protivizvršenju. Mišljenja smo da je reč o otklonjivom nedostatku i da je tada sud u obavezi da predlog za protivizvršenje koji ne sadrži ime konkretnog javnog izvršitelja vrati podnosiocu na dopunu uz upozorenje da će ukoliko ne postupi po nalogu predlog biti odbačen, odnosno smatrati se povučenim.

Razlozi za protivizvršenje

Ranijim razlozima (bilo ih je četiri) dodat je i razlog prema kome se predlog za protivizvršenje može podneti ako je izvršni poverilac primio više od svog potraživanja ili ako prilikom izvršenja na zaradi ili drugim stalnim novčanim primanjima nisu poštovane odredbe o ograničenju izvršenja.

Jedan razlog se odnosi na određene promene koje mogu nastati u odnosu na svojstvo izvršne isprave. Naravno, pre svega to može biti činjenica da je izvršna isprava koja je bila pravnosnažna i izvršna ili konačna, ukinuta, preinačena, poništena, stavljena van snage ili je na drugi način utvrđeno da nema dejstvo. Ove okolnosti mogu se desiti ako je na primer Vrhovni kasacioni sud po reviziji ukinuo odluku koja predstavlja izvršnu ispravu ili ju je preinačio. U upravnom postupku

to može da bude situacija kada je Upravni sud poništio akt upravnog organa koji se odnosio na novčana potraživanja, a koji je bio podoban za izvršenje. U ovu kategoriju mogu spadati i situacije u kojima sud utvrdi da zaključeno poravnanje nije u skladu sa zakonom i poništi ga ili da nisu nastupile okolnosti za sprovođenje poravnanja koje je doneo sud ili javni beležnik kao javnobeležnički akt. Zakon predviđa da se predlog za protivizvršenje, ako su ispunjeni navedeni uslovi može podneti u roku od 30 dana od kada je izvršni dužnik primio odluku o gubitku svojstva izvršne isprave koja je predstavljala osnov za izvršenje.

Predlog za protivizvršenje može se podneti i u slučaju da je u toku samog izvršnog postupka izvršni dužnik dobrovoljno namirio potraživanje izvršnog poverioca mimo suda ili izvršitelja, te je tako izvršni poverilac dvostruko namiren. I ovde je rok od 30 dana od kada kada je izvršenje sprovedeno. Ovakva situacija se može desiti ako se izvršenje sprovodi na primer od strane zaposlenog prema poslodavcu, te se izvršenje sprovodi preko računa poslodavca. Ne znajući da je pokrenut postupak za sprovođenje preko računa, poslodavac može i dobrovoljno namiriti radniku npr. neisplaćenu zaradu, te se tako u praksi dešava da dođe do dvostrukog namirenja. Ovakav predlog za protivizvršenje dakle može biti korektiv da izvršni dužnik ne bude oštećen a izvršni poverilac bude dva puta namiren.

Predlog za protivizvršenje od strane izvršnog dužnika može se podneti i u slučaju da je rešenje o izvršenju koje predstavlja osnov za sprovođenje izvršenja ukinuto ili preinačeno u drugostepenom postupku. U tom slučaju, predlog za izvršenje mora biti podnet u roku od 30 dana od kada je izvršni dužnik primio odluku. Identična situacija može se desiti ako je u pitanju privremena mera kojom se nalaže ispunjenje neke obaveze ili neka činidba, a potom je ta privremena mera stavljena van snage, te se samim tim ne može ni govoriti o postojanju osnova za izvršenje.

Takođe, predlog za protivizvršenje može se podneti ako je pravnosnažnom sudskom odlukom utvrđena nedozvoljenost izvršenja, a u roku od 30 dana od kada je izvršni dužnik primio odluku. Da bi se izbeglo dvostruko vođenje postupka i pravo ostvarilo u jednostavnijem i bržem postupku, zakonodavac je predvideo da izvršni dužnik ne može da ostvaruje potraživanja u parničnom postupku dok ne istekne rok u kome može da predloži protivizvršenje. Dakle, u rokovima od 30 dana od kada je nastao uslov za protivizvršenje (primljena odluka o ukidanju, preinačenju ili poništenju izvršne isprave i sl).

Ukoliko bi izvršni dužnik pre isteka roka od 30 dana podneo tužbu prema izvršnom poveriocu, radi sticanja bez osnova, parnični sud bi takvu tužbu odbacio, jer izvršni dužnik nema pravni interes za vođenje parničnog postupka pošto ima drugi pravni put koji je jednostavniji i efikasniji za ostvarenje svog prava.

Mišljenja smo da zakonodavac kao razlog za protivizvršenje nije trebalo da uvrsti nepoštovanje ograničenja propisanih ovim zakonom, kada se izvršenje sprovodi na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima. Tu je, naime, reč o situaciji u kojoj bi se prilikom sprovođenja izvršenja na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima zaplenilo više od 1/2 zarade izvršnog dužnika ili više od 1/4 ukoliko je u pitanju minimalna zarada, što bi po slovu zakona bio dovoljan razlog da izvršni dužnik zatraži protivizvršenje. Međutim, po našem mišljenju ovaj razlog, (kada se ne poštuju odredbe o ograničenju na zaradi) bio bi razlog da se podnese zahtev za otklanjanje nepravilnosti u skladu sa čl. 148. ovog zakona. Naime, može se desiti da prilikom sprovođenja izvršenja na zaradi i drugim stalnim novčanim primanjima izvršnog dužnika nisu poštovane odredbe o ograničenju, ali da sprovođenjem izvršenja izvršni poverilac, imajući u vidu njegovo ukupno potraživanje, nije primio više od onoga što mu pripada po rešenju o izvršenju, odnosno izvršnoj ispravi. Dakle, prilikom sprovođenja izvršenja zahvaćeno je od njegove zarade više nego što je dozvoljeno po zakonu, ali je potraživanje izvršnog poverioca u konačnom namireno upravo u onom obimu u kome je i dosuđeno izvršnom ispravom, odnosno za koji je određeno rešenjem o izvršenju. Stoga smo mišljenja da predviđeni razlog ne predstavlja razlog za protivizvršenje nego razlog za podnošenje zahteva za otklanjanje nepravilnosti.

U praksi je bilo logičnih pitanja da li se može tražiti protivizvršenje ukoliko je izvršni dužnik nakon dobijanja izvršne isprave dobrovoljno namirio potraživanje ili na drugi način postupio prema izvršnoj ispravi.

Zakon ovakvu mogućnost ne omogućava jer se postupak protivizvršenja, po slovu zakona, isključivo vezuje za započeti postupak izvršenja. Argumentacija za ovakvo pravno shvatanje leži u činjenici da se procesnopravni položaj dužnika, u odnosu na poverioca, može konstituisati samo na osnovu postojećeg stanja u kome je izvršni poverilac na osnovu validne izvršne isprave inicirao pokretanje izvršnog postupka. Dakle, da bismo mogli da govorimo o protivizvršenju, moramo najpre da konstituišemo izvršni postupak. Nešto drugačija situacija, prema našem mišljenju, postoji u slučajevima kada je došlo do dobrovoljnog ispunjenja obaveze nakon započetog izvršnog postupka. Prema našem mišljenju problem se ne mora vezivati za rešenje koje je predviđeno u čl. 115. stav 1. tačka 2. Zakona o izvršenju i obezbeđenju (dvostruko namirenje), već bi se to moglo tretirati kao ma koje ispunjenje obaveze iz izvršne isprave. Ovde pravimo razliku između dve moguće situacije. U prvoj situaciji dolazi do dvostrukog namirenja, i to dobrovoljno od strane izvršnog dužnika, ali je i izvršenje sprovedeno radnjama suda odnosno javnog izvršitelja. Druga situacija je kada je došlo do dobrovoljnog namirenja bez aktivnosti suda, odnosno javnog izvršitelja, ali nakon podnetog predloga za

izvršenje, a u međuvremenu je došlo do nekog od razloga koji omogućavaju započinjanje postupka protivizvršenja (čl. 115. stav 1. tač. 1-5 Zakona o izvršenju i obezbeđenju).

Postojeće zakonsko rešenje, čini se, destimuliše dobrovoljnost sprovođenja izvršenja, jer se praktično izvršni dužnik, koji je u paricionom roku dobrovoljno postupio po izvršnoj ispravi, dovodi u nepovoljniji položaj u odnosu na onog izvršnog dužnika koji je čekao aktivnosti suda ili javnog izvršitelja. Onaj izvršni dužnik koji je dobrovoljno postupio po izvršnoj ispravi, u slučaju ispunjenja uslova za protivizvršenje moraće da se dodatno angažuje i da pokrene parnični postupak kako bi u parničnom postupku dokazao neosnovanost obogaćenja.

Uprkos činjenici da nam se sa stanovišta pravičnosti ovaj prigovor u stručnoj javnosti čini logičnim i opravdanim ipak je zakonodavac morao da se opredeli za postojeće rešenje, kojim se sprovođenje protivizvršenja vezuje, u skladu sa zakonom, sa započetim postupkom izvršenja.

Najjači argument svakako da bi se mogao istaći zbog striktno primene načela formalnog legaliteta koje važi u izvršnom postupku. Naime, postojala bi mogućnost osporavanja osnova po kome je, na primer, neka uplata stigla izvršnom poveriocu od strane izvršnog dužnika u slučaju dobrovoljnog izvršenja u paricionom roku. Na primer, izvršni poverilac bi mogao da ističe prigovor da mu je novac koji je izvršni dužnik uplatio po nekom drugom pravnom osnovu ili da mu nije uplatio celokupan iznos i sl. U ovakvoj situaciji sud bi opet morao da utvrđuje postojanje duga, šta je zapravo bila svrha namirenja, da li je namirenje sprovedeno u celosti ili ne, te da li je možda izvršni dužnik uplatio manju ili veću svotu novca. U svakom slučaju sadašnje rešenje se čini delotvornim uz mogućnost izvršnog dužnika da odmah obavesti izvršnog poverioca o tome da je dobrovoljno postupio po izvršnoj ispravi i da se tako obezbedi za eventualno dalje dokazivanje.

Postupak po predlogu za protivizvršenje

Za razliku od predloga za izvršenje, koji se pre nego što se o njemu odluči ne dostavlja izvršnom dužniku na izjašnjenje, predlog izvršnog dužnika za protivizvršenje dostavlja se izvršnom poveriocu, koji se o njemu može izjasniti (uslov je da ne postoje zakonski razlozi za odbacivanje predloga). Izvršni poverilac ima rok od osam dana da se izjasni na podneti predlog za protivizvršenje, a sud će bilo da se izvršni poverilac izjasnio i osporio predlog ili se nije izjasnio, ocenjujući sve okolnosti slučaja, kao i isprave koje je podneo izvršni dužnik, predlog usvojiti ili odbiti. Ukoliko se izvršni poverilac izjasnio (što se u praksi retko događa), da je predlog osnovan, sud će takav predlog izvršnog dužnika u svakom slučaju usvojiti.

Sadržina rešenja o usvajanju predloga za protivizvršenje

Usvajajući predlog za protivizvršenje i polazeći od sadržine predloga sud donosi rešenje koje, slično kao kod rešenja o izvršenju na osnovu verodostojne isprave, ima dva dela koji čine celinu. U prvom delu rešenja sud nalaže izvršnom poveriocu da izvršnom dužniku vrati sve ono što je primio izvršenjem i ostavlja mu paricioni rok od osam dana da dobrovoljno postupi. Treba napomenuti da kada je u pitanju novčano potraživanje izvršni poverilac vraća ukupan iznos koji je primio, te dakle izvršni dužnik nema pravo da potražuje zateznu kamatu na ukupni iznos koji je izvršni poverilac naplatio bilo od dana kada je izvršenje sprovedeno, bilo od dana kada je podnet predlog za protivizvršenje. Izvršni poverilac je bio savestan i on je po osnovu rešenja o izvršenju, a i prethodno donete izvršne isprave, naplatio ono što mu po tom osnovu i pripada. Drugi deo rešenja o protivizvršenju sadrži sredstva i predmet izvršenja. Pravni lek protiv rešenja o usvajanju predloga za protivizvršenja je žalba, ali treba naglasiti i da je i protiv odluke kojom se odbacuje ili odbija predlog za protivizvršenje pravni lek žalba. Ovo iz razloga jer se o predlogu odlučuje rešenjem, a saglasno odredbi čl. 24. stav 2. Zakona o izvršenju i obezbeđenju žalbom se uvek može pobijati rešenje ako zakonom nije određeno da žalba nije dozvoljena i da se takvo rešenje pobija prigovorom. U ovom slučaju, u čl. 114. i u čl. 116. Zakona o izvršenju i obezbeđenju nije propisano da je pravni lek prigovor, niti je propisano da žalba nije dozvoljena.

Izvršni poverilac rešenje o protivizvršenju može pobijati žalbom u roku od osam dana od dana prijema, a žalba nema suspenzivno dejstvo. Izuzetak je da žalba odlaže izvršenje rešenja o protivizvršenju, tj. dela kojim su određeni sredstvo i predmet izvršenja samo pod uslovom da izvršni poverilac uz žalbu položi i jemstvo u visini potraživanja izvršnog dužnika, s tim da se razlozi žalbe odnose na pobijanje celog rešenja ili dela rešenja kojim je naloženo izvršnom poveriocu da vrati ono što je primio u postupku izvršenja. Zakonodavac, ne vodeći računa o tome da se, osim za novčane obaveze, izvršenje može sprovesti i za nenovčane, u čl. 117. stav 2. Zakona o izvršenju i obezbeđenju propisuje da se jemstvo polaže u visini potraživanja. Kod novčanog potraživanja će se jednostavno utvrditi visina potraživanja izvršnog dužnika, ali kod nenovčanih ne, te smatramo da je u ovlašćenju suda da procenjujući konkretne okolnosti nekog slučaja i značaj nenovčane obaveze i odredi visinu jemstva. U svakom slučaju, kod protivizvršenja, kada je u pitanju nenovčana obaveza ne može se isključiti primena odredbe čl. 117. stav 2. niti se može isključiti pravo izvršnog poverioca na polaganje jemstva.

Ukoliko izvršni poverilac pobija samo deo rešenja u kome su određeni sredstvo i predmet izvršenja, žalba nema suspenzivno dejstvo, i nije predviđena mogućnost polaganja jemstva. Dakle, sprovedeće se izvršenje rešenja o protivizvršenju.

U postupku odlučivanja o žalbi protiv rešenja o protivizvršenju žalba se ne dostavlja obavezno izvršnom dužniku na odgovor, ali dostavljanje nije isključeno, a u svemu ostalom shodno se primenjuju odredbe o žalbi protiv rešenja o izvršenju na osnovu izvršne isprave.

Nemogućnost protivizvršenja

Postoje određeni slučajevi tzv. nemogućnosti sprovođenja protivizvršenja. To su slučajevi kada su nastupile takve stvarne ili pravne promene da povraćaj više nije moguć (uništenje ili otuđenje stvari, prestanak određenih prava, potpuno ili znatno uništenje upotrebne ili funkcionalne vrednosti stvari i sl). To će najčešće biti slučaj kod nenovčanih obaveza, jer kada su u pitanju novčane obaveze retko ili gotovo nikada neće nastupiti neke stvarne promene da bi povraćaj novčanog iznosa postao nemoguć. Kod nenovčanih obaveza, ukoliko je predmet obaveze bila individualno određena stvar osim što individualno određena stvar može propasti, pravna nemogućnost vraćanja predmeta je moguća i u situaciji kada je izvršni poverilac istom raspolagao u međuvremenu. Tada se ne može zahtevati protivizvršenje jer za to nema objektivnih pretpostavki. Po našem mišljenju, sadržina stava 1. čl. 118. Zakona o izvršenju i obezbeđenju upućuje po pravilu samo na nenovčane obaveze, jer se govori o predmetu na kome su nastupile stvarne ili pravne promene. U ovom slučaju, izvršni dužnik može odmah da ostvaruje svoje pravo u parničnom postupku, ne čekajući protek roka od 30 dana iz čl. 115. Zakona o izvršenju i obezbeđenju. U ovom slučaju izvršni dužnik će u parničnom postupku postaviti zahtev za naknadu štete prema izvršnom poveriocu, s obzirom na to da predmet na kome su nastupile stvarne ili pravne promene neće moći zahtevati ni tužbom.

Shodna primena na treća lica

Reč je o novini u Zakonu o izvršenju i obezbeđenju i njome se utvrđuje mogućnost da predlog za protivizvršenje može podneti i treće lice i to u slučaju da je izvršenje sprovedeno na predmetu na kome je pravnosnažnom sudskom odlukom utvrđena nedozvoljenost izvršenja. Ovu situaciju treba posmatrati u kontekstu odredaba o pravima trećeg lica.¹⁴

U slučaju da je treće lice uspeo u parničnom postupku, ono ima pravo da odmah traži protivizvršenje, ukoliko je u parničnom postupku utvrđeno da su neki od predmeta izvršenja njegovo vlasništvo, te da se na njima ne može sprovođiti izvršenje.

¹⁴ V. odredbe čl. 108-112 Zakona o izvršenju i obezbeđenju.

Rok od 30 dana za podnošenje predloga za protivizvršenje za treće lice počinje teći od dana kada treće lice primi pravnosnažnu odluku kojom je usvojen njegov zahtev i utvrđena nedozvoljenost izvršenja. Navedeni rok je zakonski rok, i ukoliko ga treće lice ne ispoštuje, predlog će biti odbačen, te bi tada treće lice svoj zahtev za ostvarenje prava na predmetu za koje je uspeło u parnici za nedozvoljenost izvršenja ostvarivalo u novom parničnom postupku, kao što bi to moglo i učiniti po isteku roka od 30 dana od kada je primilo pravnosnažnu odluku kojom je usvojen njegov zahtev za nedozvoljenost izvršenja, a da prethodno nije podnelo predlog za protivizvršenje. Odredbe Zakona o izvršenju i obezbeđenju koje regulišu uslove za podnošenje predloga za protivizvršenje, sadržinu predloga za protivizvršenje, mesnu nadležnost suda, sam postupak, potom sadržinu rešenja o usvajanju predloga za protivizvršenje, pravni lek, ali i nemogućnost protivizvršenja primenjuju se i u postupku u kome treće lice podnese predlog za protivizvršenje.

UMESTO ZAKLJUČKA

Institut protivizvršenja ima izuzetan značaj. On je pravičan jer omogućava brzu i kvalitetnu zaštitu prava izvršnog dužnika u slučaju da je u međuvremenu od trenutka sprovođenja izvršenja došlo do promenjenih okolnosti koje utiču na postojanje pravnog osnova za validnost sprovedenog izvršenja.

Zakonodavac se uglavnom više bavi preduslovima za donošenje odluke o protivizvršenju kao i ograničenjem vremenskog okvira u kome je protivizvršenje dozvoljeno.

Nama se pak čini da nedostaju preciznije odredbe o tome kako će se sam postupak protivizvršenja sprovoditi kod nenovčanih obaveza. Ovo pitanje naime nije zanimljivo kod novčanih potraživanja jer se teško mogu i u stručnom članku zamisliti nekakvi problemi u toj situaciji.

Povraćaj datog je osnov protivizvršenja, te će se u postupku protivizvršenja obezbediti da je obaveza izvršnog poverioca, pošto je namiren da vrati sve ono što je primio. Međutim, zakonodavac nije ni na koji način uredio pitanje niti upućuje na mogućnost opravdanih mogućih prigovora koji bi nastupili recimo kod protivizvršenja useljenja u stan ili poslovni prostor. Da li i u kojoj meri bi se u izvršnom postupku moglo konstatovati da je došlo do promene strukture stana ili poslovnog prostora, oštećenje instalacija, promena namene i slično.

Ukoliko bi se tražio na primer povraćaj deteta zbog promenjenih okolnosti koje su napred opisane, može li se isticati prigovor da kada je dete predato roditelju A) da je roditelj B) dao kompletnu na primer garderobu deteta, njegove knjige, muzički stub, sportsku opremu i slično, a da se protivizvršenje svelo samo na predaju deteta bez drugih navedenih pogodnosti.

Pojednostavljeno rečeno, naša ideja, ma koliko se činilo da je nepotrebno iznosimo, svodi se na to da bi možda u nekoj od naknadnih izmena zakona trebalo predvideti i sledeće situacije: da li se u postupku protivizvršenja može od strane izvršnog dužnika tražiti da izvršni poverilac vrati i ono što je dobio, a što predstavlja prirodni ili neophodni prateći deo osnovnog potraživanja koje je ranije rešenjem o izvršenju dodeljeno izvršnom povericu, a nije izričito naznačeno u rešenju o izvršenju i izvršnoj ispravi. Naime, protivizvršenje je nekada faktički u potpunosti izjednačeno po obimu i sadržini sa izvršenjem, a nekada i ne ili bi se ipak u navedenoj situaciji stranke morale upućivati na parnicu u kojoj bi ostvarivale eventualna prava.

Prof. Dr. NEBOJŠA ŠARKIĆ

Full Professor, Faculty of Law
University Union, Belgrade

MLADEN NIKOLIĆ

Judge of the Commercial Appellate Court

COUNTERENFORCEMENT

Summary

This article concerns the legal term - counterenforcement. It is a procedure which is a part of enforcement proceedings, where, on conditions prescribed by the law, an enforcement debtor gains the right to get back what was received by an enforcement creditor during enforcement. There are similarities between counterenforcement and unjust enrichment, because counterenforcement is preceded by the loss of one of the bases on which an enforcement creditor was partially or completely satisfied in enforcement proceedings. Parties switch roles, because the enforcement creditor becomes a debtor and the enforcement debtor becomes a creditor. The article presents a brief overview of the basic rules (and therefore, changes) prescribed by all the laws that regulated counterenforcement proceedings in the Republic of Serbia from 1930 until today, with a detailed account of solutions provided by the current Law on Enforcement and Security Interest. It is pointed out that an enforcement debtor can fulfil his right in enforcement proceedings (faster and more economical) if the conditions prescribed by the law are met and if a motion to counterenforce was submitted in time, otherwise, his right to get back what was received by an enforcement creditor during enforcement can be fulfilled in civil proceedings.

Key words: counterenforcement, enforcement creditor, enforcement debtor, court, decision

Literatura

Blagojević B., *Sistem izvršnoga postupka*, Beograd, 1938.

Bodiroga N., *Teorija izvršnog postupka*, Beograd, 2002.

Boranijašević V., „Zakon o izvršnom postupku Republike Srbije i odredbe o protivizvršenju“, *Pravni život*, br. 3-4, Beograd, 2005.

- Čulinović F., Matijević I., *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Beograd, 1938.
- Godina D., *Priručnik novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Beograd, 1932.
- Ignjatović A., „Protivizvršenje“, *Zbornik radova Dvadeset godina Zakona o izvršnom postupku*, Pravni fakultet u Nišu, Niš, 1999.
- Jerković J., „Protivizvršenje (reegzekucija)“, *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, br.1, 1980.
- Majhsner I., *Zakon o izvršenju i obezbeđenju*, Beograd, 1938.
- Nikolić M., Šarkić N., *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Službeni glasnik, Beograd, 2020.
- Nikolić M., Šarkić M., „Specifična pravna sredstva u izvršnom postupku“, *Zbornik radova Novine u izvršnom zakonodavstvu Srbije* (ur. Nebojša Šarkić), Glosarijum, Beograd, 2020.
- Poznić B., „Predmet i načela Zakona o izvršnom postupku“, *Zbornik radova Izvršenje sudskih odluka*, Beograd, 1979.
- Račić R., „Protivizvršenje“, *Pravna riječ*, br. 5, Banja Luka, 2008.
- Stanković G., *Protivizvršenje*, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 2000/2001.
- Šarkić N., Rašić D., *Priručnik za primenu Zakona o izvršnom postupku*, Savremena administracija, Beograd, 1990.
- Šarkić N., Nikolić M., *Komentar Zakona o izvršnom postupku*, Službeni glasnik, Beograd, 2009.
- Šarkić N., Nikolić M., *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Paragraf, Beograd, 2013.
- Triva S., Belajec V., Dika M., *Sudsko izvršno pravo*, Zagreb, 1980.
- Živković B., „Protivizvršenje i neke dileme“, *Sudska praksa*, Beograd, 2009.

Datumi prijema i prihvatanja rada

Primljen: 04.07.2021.

Prihvaćen: 03.09.2021.

PREGLEDNI RAD

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

340.131(082)
342.724/.725(082)
347.233(082)

МЕЂУНАРОДНА научна конференција Примена права и правна сигурност (34 ; 2021 ; Београд)

Primena prava i pravna sigurnost : zbornik radova 34. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava - Slobodan Perović : međunarodna naučna konferencija, Beograd, 22. decembar 2021. Tom 3 = Application of Law and Legal Certainty : collection of papers from the 34th Meeting of Kopaonik school of natural law - Slobodan Perović. Vol. 3 : international scientific conference, Belgrade, december 22, 2021 / [glavni i odgovorni urednik, editor in chief Jelena S. Perović Vujačić]. - Beograd : Kopaonička škola prirodnog prava - Slobodan Perović, 2021 (Novi Sad : Futura). - 660 str. ; 24 cm

Na vrhu nasl. str.: Universitas Iuris naturalis Copaonici. - Tiraž 500. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Summaries.

ISBN 978-86-81956-06-9
ISBN 978-86-81956-08-3 (za izdavačku celinu)

а) Правна сигурност -- Зборници б) Право на имовину -- Зборници

COBISS.SR-ID 52915977